

РОЗДІЛ 11. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.231.14

ДОСТАТНЄ ХАРЧУВАННЯ І ПРОБЛЕМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ADEQUATE FOOD AND PROBLEMS OF DISCRIMINATION

Прохазка Г.А.,

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри правосуддя
Полтавського юридичного інституту Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Статтю присвячено дослідженню права людини на достатнє харчування та права на свободу від голоду, ролі міжнародної співпраці держав у протидії голоду. Проаналізовано їх основні елементи, особливості реалізації щодо окремих верств населення. Досліджено світовий досвід імплементації права на достатнє харчування і права на свободу від голоду.

Ключові слова: право на достатнє харчування, право на свободу від голоду, права людини, міжнародна співпраця, міжнародне право.

Статья посвящена исследованию права человека на достаточное питание и права на свободу от голода, роли международного сотрудничества в противодействии голоду. Проанализированы их основные элементы, особенности реализации относительно отдельных слоев населения. Исследован мировой опыт имплементации права на достаточное питание и права на свободу от голода.

Ключевые слова: право на достаточное питание, право на свободу от голода, права человека, международное сотрудничество, международное право.

The article was dealt with the investigation of the right of people to adequate food and the right to freedom from hunger as well as role of the international cooperation in hunger counteraction. It is analyzed major elements and the peculiarities of their implementation with respect to separate social groups. It was provided the world experience of the implementation of the right to adequate food and the right to freedom from hunger.

Key words: right to adequate food, right to freedom from hunger, human right, international cooperation, international law.

Постановка проблеми. Несправедливий розподіл світових ресурсів, соціально-економічне відставання багатьох країн зумовили необхідність приділення міжнародним співтовариством особливої уваги незахищеним верствам населення, що найбільше потерпають від порушень прав людини.

Зазначені обставини створили практично в усіх суспільствах, у більшій або меншій мірі, проблему соціального виключення та усунення окремих груп від справедливого та рівного розподілу суспільних благ, у тому числі до продуктів харчування і продовольства, а також до джерел його знаходження, створення, доступу до обладнання, технологій, освіти та інформації.

Продовольча безпека завжди перебувала у полі зору держави, яка виконувала свій обов'язок стосовно населення, підтримуючи таким чином своє існування і суверенітет. Разом з тим забезпечення державою права на достатнє харчування і права на свободу від голоду є проблемою, що досліджується під кутом зору реалізації інтересів індивідів, груп або окремих спільнот, передбачаючи можливість звернення вимоги до держави у випадку встановлення їх порушень, як різновиду природних прав людини.

Стан дослідження. Міжнародному досвіду вивчення права на достатнє харчування присвячені праці М. Відар, К. Голайя, І. Рей, О де Шуттер та ін., проте переборенню дискримінації у доступі до харчування приділено недостатньо уваги, зокрема проблемам харчування різних груп населення за статевими та віковими ознаками. Дослідження права на достатнє харчування в Україні до останнього часу не проводилися.

Метою цієї статті є дослідження особливостей доступу до харчування жінок і дітей як особливо вразливих груп населення.

Виклад основного матеріалу. У правовій літературі перелік груп, які є уразливими саме до порушення права на достатнє харчування, права на свободу від голоду, постійно змінюється та найчастіше ґрунтується на розумінні

невигідного стану, у який потрапляє вразлива група, порівняно з іншим населенням.

Піддаючи аналізу дотримання права на достатнє харчування і права на свободу від голоду за статевою ознакою, до особливо вразливих жінок ми можемо віднести жінок в етнічних, расових, релігійних меншинах, жінок-біженок, жінок воюючої сторони, дівчаток, осіб без громадянства, жінок, які мешкають у сільських районах, жінок – осіб похилого віку, жінок-інвалідів, хворих, поранених, жінок – жертв работоргівлі.

Жінки можуть бути розцінені як уразливі групи у двох важливих випадках. По-перше, вони досить часто перебувають у невигодному становищі у порівнянні з чоловіками, що є загальною тенденцією у суспільстві. Вони найчастіше отримують більш низькі зарплати, мають менше можливостей зайнятості, виконують більше неоплачуваної роботи, особливо у домашніх умовах. Отримують менше можливостей у доступі до кредитів, права власності та у багатьох випадках мають менше можливостей отримати освіту.

По-друге, жінки часто перебувають у невигодному становищі щодо чоловіків у межах кожної з вразливих груп. У багатьох країнах смертність дітей жіночої статі переважає смертність дітей чоловічої та удвічі більше жінки страждають від голоду і недоїдання. На жаль, на даний час не існує світових даних про кількість жіночого населення планети, що недоїдає.

Але важливість статусу жінки не обмежується тільки проблемами власного харчування, оскільки жінки відіграють важливі ролі у процесі виробництва та приготування продуктів харчування, у сільському господарстві, в отриманні прибутків для харчування сім'ї, в освіті, у межах сім'ї щодо джерел здобутку продуктів харчування.

Міжнародною спільнотою визнано, що здоров'я жінки вкрай важливе для здоров'я усього суспільства, оскільки у випадку незадовільного харчування підвищується ризик народження дітей з різними фізичними та психічними вадами. У країнах, де існує високий відсо-

ток смертності дітей у віці до 5 років, основна причина цього явища – проблема недоїдання матерів. Жінки, які мають проблему з харчуванням, народжують недорозвинутих дітей, страждаючих на психічні та фізичні вади. Ці діти у майбутньому можуть бути нездатними до дітонародження, а наступні покоління мати такі ж самі вади, передаючи наслідки голоду у спадок.

На думку М. Відар, жінки особливо страждають від штучних та природних лих. Дискримінація, перенесена жінками у звичайні періоди (що стосується доступу до природних ресурсів, зайнятості та кредиту, освіти), стає більш гострою у періоди надзвичайних ситуацій. Увага до статі також підвищена під час збройних сутичок, коли кількість домогосподарств, очолюваних жінками, збільшується внаслідок втрати чоловіків або стану війни. Не дивлячись на їх ключову роль у суспільстві, 70% голодуючого та населення, що недоїдає, у світі складають жінки й дівчата [1, с. 61–63].

Намагання міжнародної спільноти подолати проблему дискримінації, у тому числі щодо жінок, та зв'язок дискримінації і права на достатнє харчування можна прослідкувати з часу прийняття Загальної декларації прав людини 1948 року, у нормах ст.ст. 1; 2; 3; 7; 17; 19; 22; 23; 25; 26 [2, с. 22–28].

Поняття дискримінації, у розумінні забезпечення права на достатнє харчування, ґрунтується і на гендерній рівності, що є одним із фундаментальних принципів міжнародного права прав людини і має своїми коріннями ст. 1 Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок [2, с. 129].

На нашу думку, із змісту ст.ст. 12 та 14 Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року можливо зробити висновок, що вони посилаються на дві конкретні ситуації, де вразливість жінок є високою – це вагітність та засоби для існування сільських мешканок. Разом з іншою частиною норми, що засуджує дискримінацію, ці статті можуть бути розглянуті як забезпечення твердої основи для захисту жіночого права на харчування. Проте законодавець не передбачив у ній специфічної статті щодо права на достатнє харчування. Загальна декларація прав людини 1948 року, крім загальних норм, безпосередньо на правах дитини зупинилася тільки у п. 2 ст. 25, якою захищається материнство і дитинство та гарантується їм особлива турбота і допомога. Показовим є те, що проблема соціального захисту матері і дитини розміщена у п. 2 ст. 25, тоді як п. 1 цієї ж статті визначається право кожної людини на достатній рівень життя, включно з харчуванням [2, с. 28; с. 135–136].

У багатьох країнах жінки опиняються перед значними перепонами у доступі до права наслідування, придбання та контролю над землею. Навіть у тих країнах, де існує відповідне законодавство, у жінок не завжди є реальний доступ до правосуддя або прийняті закони не набувають реального виконання, а юридична рівність не завжди складає незалежну рівність.

Дотримання права на достатнє харчування жінок також може бути розглянуте з урахуванням п. 15 Зауважень загального порядку № 12 Комітету з економічних, соціальних та культурних прав (КЕСКП) від 12 травня 1999 року. Зокрема, зобов'язання поважати для жінок означає, що держава повинна утриматися від виконання дій, що створюють перепони жіночому доступу до продовольства, води, землі, прибутків та інших ресурсів. Зобов'язання захищати право на достатнє харчування для жінок означає, що держава повинна захищати жінок від усіх форм дискримінації, включно з дискримінацією на робочому місці, у приватній сфері та у доступі до ресурсів [3].

Зобов'язання здійснювати право на достатнє харчування для жінок означає, що урядів є позитивне зобов'язання створити сприятливе навколишнє серед-

овище для жінок, щоб гарантувати, що у них є доступ до ресурсів, які нададуть можливість їх прогодувати, а також підтримати жінок, які за незалежних від їх волі причин не можуть прогодувати себе самостійно. Це позитивне зобов'язання означає, що держава повинна конкретно діяти для того, щоб покращити незалежну рівність жінок та кинути виклик нормам, традиціям та загальноприйнятим законам, що дозволяють піддавати жінок дискримінації та насиллю, включно з дискримінацією у межах сім'ї, особливо щодо розподілу продуктів харчування [4, с. 23–28].

На нашу думку, дискримінація, виходячи з гендерної рівності, у забезпеченні права людини на достатнє харчування буде полягати у: а) нерівному доступі до продовольства; б) нерівному розподілі продуктів харчування; в) споживанні продуктів харчування дітьми та жінками в останню чергу, після чоловіків; г) споживанні певних продуктів харчування і обмеженні у доступі до окремих видів продовольства; д) отриманні неякісного, не збалансованого за внутрішнім складом продовольства; е) позбавленні жінок харчування, а також низки суміжних прав, що сприяють створенню економічного прибутку, необхідного для реалізації права на харчування.

Право на достатнє харчування жінок визначено п. 4 Зауважень загального порядку КЕСКП № 16 щодо рівного користування усіма економічними, соціальними та культурними правами від 13 травня 2005 року [5]. Наприклад, враховуючи гендерний нахил та дискримінацію проти дівчаток в індійському суспільстві, головний удар голоду в 2009 році прийшовся на жінок, дітей з ізольованих спільнот, корінних мешканців і на недоторканні касти [6, с. 7].

Право на достатнє харчування (як право на продовольчу безпеку) передбачається також у ст. 15 (п. а; п. б) Протоколу про права жінок у Африці від 11 липня 2003 року до Африканської хартії прав людини та народів 1981 року і містить право жінок на доступ до питної води, землі, засобів виготовлення продовольства, створення систем зберігання і постачання з метою забезпечення продовольчої безпеки [7, с. 187].

Особливість останнього документу полягає у тому, що більшість міжнародно-правових документів, присвячених правам жінок (у тому числі і щодо права на достатнє харчування), розглядає їх разом з чоловіками, або коли вони перебувають у стані вагітності чи пологів, розглядає права жінок в аграрному секторі та домогосподарствах як осіб, які забезпечують харчування своїх сімей. У цьому розумінні певним чином упускається, що жінки володіють правом на достатнє харчування вже в силу належності до людського роду та своїм незалежним існуванням.

Наприклад, І. Рей зацікавило розуміння жінки як особи, яка володіє правом, та розуміння продовольства як особистого стандартного права. На її думку, більшість інформації зосередилася на ситуації з матерями та дітьми з очевидним безладом між роллю жінки як матері та її незалежним існуванням як жінки за сутністю. Також вона зазначає, що існує інтерпретація відносно здоров'я і продовольства (що часто відображається як частина здоров'я), яка усю увагу зосереджує саме на материнських проблемах, репродуктивному здоров'ї і вагітності [8, с. 29].

Існує також один аспект, який можливо було б викремити щодо порушення прав жінок на достатнє харчування, – це культурні продовольчі звички, що в багатьох країнах створюють перепони жінкам користуватися правом на достатнє харчування нарівні з чоловіками. Це стосується випадків, коли жінки споживають продовольство останніми у родині, або коли жінки позбавлені права споживати види продовольства, що доступні тільки чоловікам.

Окремими у плані харчування є і проблеми жінок похилого віку, які знайшли своє відображення у Зауваженнях загального порядку КЕСКП № 27 від 19 жовтня 2010 року, зокрема у п. 27, в якому зазначається, що відмова від своїх прав на воду, харчування та житло є частиною повсякденного життя багатьох нужденних жінок старшого віку, а також що багато жінок похилого віку не мають можливості забезпечити собі достатнє харчування через ціни на продукти та недостатність прибутків у зв'язку з дискримінацією у сфері зайнятості, у соціальному забезпеченні і доступі до ресурсів [9].

Потрібно зазначити, що порушення права на достатнє харчування дітей також мають подвійну природу. По-перше, діти перебувають серед вразливих груп через неможливість внаслідок віку і розвитку самостійно себе забезпечувати усім необхідним. По-друге, дівчатка підпадають під додаткову дискримінацію внаслідок своєї статі. Тиск на дитину збільшується, якщо вона належить до релігійної або національної меншини. На нашу думку, право дитини на харчування не повинно відрізнятися щодо свого правового змісту в порівнянні з правами дорослих, а в окремих випадках вимагає додаткових гарантій.

Окремою проблемою є забезпечення права на достатнє харчування з дотримання дитячого раціону, оскільки на відміну від дорослих, продовольство дитини, повинно враховувати і її вік, а у деяких випадках вимагає персонального підбору продуктів харчування. Проблема харчування дітей включає також підбір їх раціону у відповідності з необхідним мультивітамінним складом, йодом, вітаміном А, нестача яких призводить до тяжких випадків захворювання і ранньої смерті.

Перша у світі Женевська декларація прав дитини була розроблена у 1923 році британським Союзом спасіння дітей та її шведським аналогом «Радда Барнен» разом з Лігою жінок. Саме у цьому документі сформульована принципово важлива думка про необхідність особливої турботи стосовно дітей внаслідок їхньої фізичної та розумової незрілості, що знайшла своє відображення майже в усіх документах з прав дитини.

Право на достатнє харчування дитини знайшло своє закріплення також у Декларації прав дитини 1959 року, де принципом 4 проголошене її право на відповідне харчування [10], та у преамбулі Африканської хартії про права та благополуччя дитини 1990 року [11].

Одним із основних міжнародно-правовим документом з прав дитини на даний час є Конвенція про права дитини 1989 року, в якій харчування дітей згадується у п. 2 (с) ст. 24, а у ст. 27 передбачений відповідний рівень існування дитини [12, с. 410–411].

До вразливих дитячих груп у питанні проблем з харчуванням ми можемо віднести: дівчаток; дітей, які живуть у бідності; дітей з непрацевдатністю; дітей, які належать до місцевих мешканців або меншин; дітей з мігруючих сімей; дітей, які осиротіли або відчують нестаток у батьківській турботі; дітей, які мешкають в установах; дітей з матерями, які перебувають у тюрмах; біженців; дітей, що шукають прибіжище; дітей, які інфіковані або яких зачепила проблема імунодефіциту; дітей, що вживають алкоголь, або дітей батьків, які мають схильність до алкоголю чи наркотиків.

На даний час ні КЕСКП, ні Комітет з прав дитини достатньо не розглядали дітей у зв'язку з розвитком їх права на достатнє харчування або права на здоров'я. Право кожного на свободу від голоду і недоїдання, зокрема дитини, міститься у ст.ст. 1, 2 Загальної декларації про ліквідацію голоду та недоїдання від 16 листопада 1974 року [13, с. 172]. Як і стосовно жінок, дитина вимагає від держави поважати, захищати та здійснювати її право на достатнє харчування.

Це означає, що право на достатнє харчування не тільки позитивне, але й негативне право, яке намагається

попередити дискримінацію і порушення існування дитячого доступу до харчування. Заборона дискримінації вимагає від урядів не розмежовувати дітей у їх праві на доступ до продуктів харчування, у праві на доступ до засобів їх отримання, у праві на його придбання за ознаками раси, статі, мови, віку, релігії, політичних або інших переконань, національної належності або соціального стану, власності, народження або іншого статусу. Трапляються також випадки дискримінації щодо дітей, які мешкають у місті та у сільських районах або в межах різних спільнот усередині країни.

Такі відмінності є прямими або похідними причинами урядової політики і методів, складають порушення прав людини, і є дискримінацією у задоволенні дитячого права на достатнє харчування. Зобов'язання поважати право на достатнє харчування дітей вимагає, щоб уряди утримувалися від вчинення будь-яких дій, які негативно позначаються на існуючому дитячому доступі до достатнього продовольства і води, а також включає незастосування дій, пов'язаних з насильницьким виселенням із землі, і позбавленням засобів існування для мільйонів сімей, включно з їх дітьми.

Зобов'язання захищати вимагає, щоб держави гарантували, що треті сторони, включно з юридичними та фізичними особами, не будуть позбавляти дітей доступу до достатнього продовольства. Зобов'язання здійснювати право на достатнє харчування вимагає, щоб уряди застосовували кроки, які б були спрямовані на боротьбу з голодом і бідністю дітей. Це зобов'язання складається з двох позитивних зобов'язань – сприяти та забезпечувати.

Зобов'язання сприяти буде полягати у спрощенні доступу до засобів, які держави повинні залучити з тим, щоб підсилити можливості сімей, батьків, опікунів до використання ресурсів та означає гарантувати їм засоби до існування, включно з продовольчою безпекою. Це дозволить батькам, особам, які їх замінюють, виконувати свою відповідальність із забезпечення доступу до відповідного та достатнього харчування перед своїми дітьми.

Кожного разу, коли діти та їх сім'ї будуть не здатні з незалежних від їх волі причин володіти правом на достатнє харчування і засобами з їх придбання, у держави є зобов'язання забезпечити це право безпосередньо. Прикладом у цьому випадку можуть бути шкільні програми, які дозволяють виконувати право на достатнє харчування.

Таким чином, статус дитини як особи, яка потребує додаткового захисту з боку держави і міжнародної спільноти, виправданий через її вразливість, внаслідок стану її фізичного і розумового розвитку, зумовленого віковими причинами та залежністю існування від сторонніх осіб.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що, на нашу думку, право на достатнє харчування і право на свободу від голоду найчастіше порушуються стосовно найменш захищених верств населення, що формуються з осіб, які за різних причин опиняються у невідгідному стані, порівняно з іншою частиною населення. Порушення цих прав відбуваються через обмеження доступу до продовольства, до ресурсів, технологій, освіти, інформації, які необхідні для його виготовлення або придбання. Окремі спільноти, етнічні меншини, жінки, діти, корінне населення та інші особи, що належать до таких груп, опиняються залежними від дискримінаційної політики держав, релігійних або гендерних уявлень та обмежуються у своїй здатності у повній мірі реалізувати належні їм права.

Внаслідок цього на держави покладається обов'язок забезпечити цим групам рівний з іншою частиною населення доступ до продовольства, до джерел його виготовлення, придбання або розподілу, що вимагає подальших наукових досліджень як у галузі міжнародного права, так і для подальшого впровадження у внутрішнє право України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Cotula, L. The right to adequate food in emergencies / L. Cotula, M. Vidar. – Rome : FAO, 2002. – 83 p.
2. Права человека: сборник международных документов / сост. Л.Н. Шестаков. – М. : Гос. университет, 1986. – 232 с.
3. General Comment № 12. The Right to Adequate Food. Art. 11 of the Covenant: Resolution CESCR of 12 May 1999 (E/C.12/1999/5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refworld.org/>.
4. The Fight for the Right to Food. Lessons Learned / J. Ziegler, C. Golay, C. Mahon, S-A. Way. – Geneva : Graduate institute of international and development studies, 2011. – 440 p.
5. Article 3: the equal right of men and women to the enjoyment of all economic, social and cultural rights. General comment № 16: Resolution CESCR of 13 May 2005 (E/C.12/2005/3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/CESCR-GC16-2005.pdf>.
6. Rukmini Rao, V. Right to Food and Land Rights for Women in India / V. Rukmini Rao / Women's Productive Resources: Realising the Right to Food for All. – New Delhi : PWESCR, 2011. – P. 7-14.
7. Doebbler Curtis, F. J. International Human Rights Law: Cases and Materials / Curtis F. J. Doebbler. – Washington : CD Publishing, 2004. – Vol. 1. – 450 p.
8. Rae, I. Women and the Right to Food. International Law and State Practice / I. Rae. – Rome : FAO, 2008. – 33 p.
9. General recommendation № 27 on older women and protection of their human rights: Resolution of 19 October 2010 (CEDAW/C/2010/47/GC.1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refworld.org/>.
10. Declaration of the Rights of the Child. Adapt. on 20 November 1959 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.arabhumanrights.org/en/treaties/bytopic.aspx?t=10> – Заголовок з екрану.
11. African Charter on the Rights and Welfare of the Child [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refworld.org/>
12. Collection of international instruments and legal texts concerning refugees and others of concern to UNHCR. International instruments: UNHCR, Refugees, and Asylum Statelessness Internally Displaced Persons Migrants Human Rights / foreword G. Okoth-Obbo. – Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2007. – Vol. 1. – 611 p.
13. Всеобщая декларация о ликвидации голода и недоедания от 16 ноября 1974 года / ООН. Права человека : сборник международных договоров. – Нью-Йорк : ООН, 1978. – С. 171–174.

УДК 341.231.14

ПРИЧИНИ ПОРУШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЖІНОК ЯК ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

CAUSES OF VIOLATIONS OF ECONOMIC RIGHTS OF WOMEN AS A BREACH OF OBLIGATIONS OF INTERNATIONAL LAW

Слатвицька А.В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного управління і права
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Статтю присвячено проблемі порушення економічних прав жінок як порушення зобов'язань міжнародного права. Проаналізовано причини порушень економічних прав жінок. Доведено, що порушення економічних прав жінки – це порушення зобов'язань міжнародного права, викладених у відповідних міжнародних документах.

Ключові слова: дискримінація, зобов'язання міжнародного права, економічні права жінок, порушення економічних прав жінок, соціально-економічний статус жінки.

Статья посвящена проблеме нарушения экономических прав женщин как нарушения обязательств международного права. Проанализированы причины нарушений экономических прав женщин. Доказано, что нарушение экономических прав женщины – это нарушение обязательств международного права, изложенных в соответствующих международных документах.

Ключевые слова: дискриминация, обязательства международного права, экономические права женщин, нарушение экономических прав женщин, социально-экономический статус женщины.

The article is devoted to the violation of economic rights of women as a violation of international law obligations. It was analysed the reasons of violations of economic rights of women. Also it was proved that the violation of economic rights of women is a violation of international law obligations contained in the relevant international documents.

Key words: discrimination, obligation of international law, women's economic rights, violation of women's economic rights, socioeconomic status of women.

Міжнародне співтовариство визнало тісний взаємозв'язок між жіночою рівноправністю, безпекою і розвитком, а також те, що скорочення масштабів бідності, захист прав людини та інвестиції у сталий розвиток – це ключові фактори розширення можливостей жінок. Разом з тим зберігаються перепони у зміні соціально-економічного статусу жінки, причинами яких передусім є організація праці і проблеми, з якими стикаються жінки, намагаючись поєднувати професійну діяльність і сімейні обов'язки. У короткому огляді Міжнародного бюро праці констатується, що жінки й досі «концентруються

на нестабільних робочих місцях», лише одиниці змогли пробити «скляну стелю»¹ [1].

Як зазначається в Національному огляді виконання Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.), заключних документів двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (2000 р.) серед основних проблем у розширення прав і можливостей жінок і чоловіків залишаються сталими: низький рівень представленості жінок у суспільному та політичному житті; стійкість стереотипів щодо розподілу ролей чоловіків і жінок у суспільстві та сім'ї; високого рівня гендерної сегрегації (горизонтальної та вертикальної) на ринку праці тощо [2].

Ці та інші факти свідчать про те, що в суспільстві і досі порушуються права жінок, незважаючи на досягну-

¹ Вираз «скляна стеля» з'явився у 70-ті роки в США для означення невидимих штучних та організаційних перепон, які перешкоджають заняттю жінками високих керівних постів. Незалежно від того, де існує таке явище – на виробництві чи в політиці, воно, по суті, відображає економічну нерівність статей.